

Re-enactments van Laurence Aegerter en Ronald van Tienhoven.

Een stel Beetsterzwaagsters ging bloot voor een fotoserie. Het ging om een 're-enactment' naar een beroemde reeks van antropoloog Claude Lévi-Strauss.

Bloot in Beetsterzwaag

De verschillen treffen, maar de overeenkomsten haast nog meer

JACOB HAAGSMA

In 1955 verscheen 'Tristes tropiques', een beroemd boek van antropoloog Claude Lévi-Strauss. Blikvanger was de bijlage in de eerste druk: een reeks foto's die Lévi-Strauss zo'n twintig jaar eerder maakte. Onderwerp: inheemse bewoners van het Braziliaanse Amazonegebied, indianenstammen die nog niet of nauwelijks kennis hadden gemaakt met de geneugten van de westerse beschaving. Eigenlijk gaat het over de teloorgang van zulke inheemse beschavingen.

We zien deze indianen in hun natuurlijke omgeving, jagend, visend, ontspannend. Het ziet er bijna huiselijk uit, zij het dan dat vrijwel alle foto's buiten zijn genomen. Dat kan in zo'n klimaat. En het lag gemakkelijk in die

warmte en in die cultuur, de geportretteerden zijn helemaal of grotendeels naakt. Kunstenaars Laurence Aegerter en Ronald van Tienhoven deden die foto's nog eens over. Niet in het Amazonegebied, maar in de bossen bij Beetsterzwaag. De geportretteerden zijn bijna allemaal inwoners van dat dorp. In een oktoberweekend, vorig jaar, gingen sommigen uit de kleren, alsof het de gewoonte was van de wereld was – en dat is misschien ook wel zo. De vrouwen meest op zaterdag, de mannen op zondag, toen het toch wat frisser aanvoelde. Beetsterzwaag dus. Ja, dit project heeft weer te maken met Kunsthuis Syb. Laurence Aegerter, een Franse kunstenaar die al een jaar of twintig in Nederland woont, werd door het kunsthuis uitgenodigd om er iets te doen. Het lag enigszins voor de hand om

voor dat 'iets' in zee te gaan met „de plaatselijke bevolking, met de cultuur“.

Buitenstaander

Maar hoe? Het antwoord kwam in de vorm van dat boek van Lévi-Strauss, een boek dat de bevreemde kunstenaar Ronald van Tienhoven net aan het lezen was. In zekere zin voelde Aegerter zich verwant met Lévi-Strauss, die als buitenstaander in een nogal gesloten gemeenschap terecht kwam – en daar tamelijk moeiteloos werd opgenomen.

Zo ging het met haar ook, enigszins. „Ik wist niets van Friesland, was hier nog nooit geweest“, zegt Lévi-Strauss, „ik had wel mijn vooroordelen over Friezen, dingen die ik had gehoord. Dat ze stug zouden zijn, en sober.“ Maar dat bleek helemaal niet te kloppen. „Het waren heel hartelijke, open mensen. Dat le-

verde een fantastisch goede samenwerking op.“ En zo kwam de antropologie, gericht op 'exotische' beschavingen, met een zwaai weer terug in de westerse beschaving.

Met hun gedeelde fascinatie voor Lévi-Strauss, en dan vooral de 63 foto's van die Amazone-indianen, gingen Aegerter en Van Tienhoven enthousiast aan de slag. De

foto's werden overigens geschoten door een 'vakfotograaf', maar Aegerter wil zijn naam niet noemen. Hij werkte zoals een cameraman bij een film, waarbij de regisseur verantwoordelijk blijft voor het resultaat. „Ik ben geen fotografe in de klassieke, technische zin. Maar Ronald en ik zijn wel beeldmakers, het zijn onze beelden.“

En die beelden, dat zijn dus her-scheppingen van de oude foto's. 'Re-enactments', noemt Aegerter dat. En daar staan Beetsterzwaagsters op. Steeds wordt zo'n foto van toen gereconstrueerd – niet precies, want de Amazone is Beetsterzwaag niet en die Sweachsters zijn vaak bleker en blond, maar toch: het beeldrijm is overduidelijk, en heel fraai. De foto's moeten

gen, en waarom ook? „Die foto's zijn heel discreet“, zegt Harmsma, „bést genósch.“

In het bos vlakbij was een tent gemaakt, voor de luwte en tegen al te nieuwsgierige blikken. Een rieten afscheiding hielp ook. Aegerter en Van Tienhoven hielden streng de regie in handen, herinnert Harmsma zich. De vrijwilligers mochten zelf aangeven op welke foto's ze zouden willen figureren of werden gevraagd. Harmsma en Veenstra staan er op meer, zo precies keken ze niet. Harmsma wijst op een portret. „Ja, niet omdat ik lang haar heb, maar de vorm van dat gezicht en de uitdrukking lijken op het mijne.“ Het hoeft allemaal niet heel erg krampachtig exact te lijken, had Aegerter gezegd. Dik of dun, kort of lang, dat kwam niet zo precies – aan de leeftijden hielden ze zich wel, in grote lijnen. „Het gaat om de essentie.“

Naaktlopers

En de mensen moesten wel bloot dus. Daar had eigenlijk niemand moeite mee, vertellen Harmsma en Veenstra. Hoogstens toevallige passanten, maar ach. „Ik sprak laatst op straat iemand die ook mee had gedaan en nodigde hem uit mee te gaan naar de presentatie van het boek in Amsterdam. Hij wilde niet en het kwam mij voor dat hij eigenlijk niet meer met 'die naaktlopers' geassocieerd wilde worden. Waaraan, wilde een ander weten. Die naaktlopers, zei hij. Klaar.“

Harmsma en Veenstra bladeren met het bezoek door het boekje. De verschillen treffen, maar de overeenkomsten haast nog meer. Op een bepaalde foto lijkt het wel of zo'n Amazonejongetie op zijn mobielje staart, in een pose die anno nu volstrekt normaal is. Op de 'rijmende' foto van nu is veel duidelijker te zien dat het om een eindje hout gaat.

Tatoeages

Bloot anno nu, door beschaafde Beetsterzwaagsters in het bos, heeft natuurlijk een andere lading dan naaktlopende inboorlingen in het Braziliaanse oerwoud van de jaren dertig. Net zoals tatoeages, door zowel Lévi-Strauss als Aegerter en Van Tienhoven nauwkeurig nagetekend, in onze beschaving niet helemaal hetzelfde betekenen als bij de Amazone-indianen (die rustig hun gezicht laten volteken, maar ook wel werken met weg te poetsen henna).

Waar gaat dit project nou om? Om de verschillen tussen toen en nu, daar en hier, beschaafd en 'wild', of juist om de overeenkomsten? „Waar houdt het op, hè?“, zegt Harmsma ervan. En Aegerter: „Natuurlijk ervoeren die indianen het destijds heel anders. Maar toch. Zij hadden nog nooit een foto toestel gezien, en dachten misschien dat zo'n ding hun ziel zou stelen. Het was toch niet gemakkelijk te accepteren dat zo'n man met zo'n camera in hun dagelijks leven durfde te stappen. En toch lieten ze hem zijn gang gaan. Diezelfde generatie ontmoette ik hier ook, dat is wel een parallel. Je vraagt toch het vertrouwen van een gemeenschap, je gebruikt hun onbevangenheid. Ja, het is een heel humanistisch project.“

De foto's worden tentoongesteld in Parijs en Wenen. Er is ook een boek van te koop. www.laurenceaegerter.com